

MEDIJI

Nakon prvih tiskanih knjiga u europskoj kulturnoj tradiciji pojavljuju se sredinom 17. st. novi tiskani mediji – kalendari, almanasi, časopisi i novine. Kao prijelazni oblik od knjige prema periodičkim publikacijama, kalendari i almanasi imali su važnu ulogu do kraja 18. st., a potom u prvi plan dolaze časopisi i novine. Pretvarajući dotadašnji oralni tip kulture u pisani, s časopisima i novinama otpočinje i moderna povijest koja podrazumijeva radikalne promjene prvenstveno u tipu komunikacije i u stvaranju javnosti kao sve snažnijeg društvenog faktora. Publika i tržište svojim ukusom i interesima najneposrednije utječu na status kulture, znanosti i umjetnosti, pa tako i na status autora i njegova djela. Po uzoru na kalendare, koji su pokraj stalnoga kalendar-skoga dijela imali poučne i zabavne tekstove, strukturiraju se i prvi časopisi i novine. Oni se od kalendara počinju razlikovati po stupnju aktualnosti svojih priloga – prvo tekstualnih, a potom sve više i likovnih. Reagirajući podjednako na tehnološke kao i na društvene promjene, i jedni i drugi mijenjali su se s obzirom na ritam pojavljivanja, karakter priloga i ciljanu publiku. I jedni i drugi vrhunce doživljavaju na prijelazu 19. i 20. st. kad ih počinju ugrožavati novi, elektronički mediji.

Početak europske tradicije časopisa vezuje se uz pojavu pariškoga *Journal des sçavans* 1665. i londonskoga *Mercurius Librarius* 1668., a novina uz engleski *Daily Courant* 1702. Početak hrvatske novinsko-časopisne tradicije vezuje se uz najavu A. Jandere u *Calendarium Zagrabiense* za 1771. o pokretanju novina na latinskome, odnosno uz pojavu *Agramer Deutsche Zeitung*a 1786. i *Kroatischer Korrespondenta* 1789. Neiskorišteno je odo-brenje M. Bogdaniću iz 1792. da pokrene tjednik na hrvatskom jeziku, ali je zato francuska vlast 1806. pokrenula talijansko-hrvat-

ski Il regio Dalmata – Kraglski Dalmatin kao svoje službeno glasilo, a njegovim gašenjem 1810. Télégraphe Officiel i na hrvat-skome.

Uslijedile su nove, uglavnom neuspjele inicijative, pa je tako Požežanin A. Nagy najavio 1813. Slavonski Feniks, a Karlovčanin M. J. Šporer 1815. Oglasnik ilirski, no nije mu se javio nijedan pretplatnik, pa je izdao Almanah ilirski za godinu 1823. U Zagrebu je zato 1815. počeo izlaziti još jedan njemački, i to kazališni, Agramer Theater-Journal, dok je u Zadru 1832. počela izlaziti službena talijanska Gazzetta di Zara s lajtmotivom o Dalmatincima kao Slavenima, ali im je kultura talijanska. Do prvih sasvim nacionalnih novina u Zagrebu se 1826. pojavila i njemačka Luna – Agramer Zeitschrift, koju je T. Mikloušić, kajkavski pjesnik i izdavač popularnoga Stoletnog kalendara (1819), nazvao *zagrebacom vilom*.

Kontinuitet, a s njime i tradiciju nacionalnih tiskanih medija uspostavlja Gajev projekt političkih Novina, koje su izlazile dva-put tjedno, te Danice kao tjednoga kulturnog priloga. Prvi broj Novina Horvatzkih, Slavonzkih y Dalmatinzkih izišao je 6. siječnja, a Danice Horvatzke, Slavonzke y Dalmatinzke 10. siječnja 1835., i to na kajkavskome i starim pravopisom. Svoj novi pravopis i štokavštinu kao bazu budućega jedinstvenog nacionalnog jezika Gaj je uveo od 1836. promijenivši ime u Novine, odnosno Danicu ilirsku sve do zabrane ilirizma 1843.

Po uzoru na dotadašnje kalendare, novine i časopise koji su izlazili na njemačkome i na slavenskim jezicima, u prvom redu na češkome, Gaj je uspostavio novi, moderni medijski prostor unutar kojega je stvarao i oblikovao hrvatsku kao jednu od modernih europskih nacija. Pravopisnom i jezičnom reformom te strateškim korištenjem ilirskog imena uspio je Gaj na stranicama svojega časopisa mobilizirati nacionalnu kulturnu elitu neovisno o političkim i administrativnim granicama tadašnje Hrvatske. Stvaranjem kulturnoga hrvatskog identiteta inicirane su sve one

diskurzivne prakse na kojima će se razvijati i oblikovati nacionalni život i biti utemeljene sve njegove društvene institucije.

Danicom je uspostavljen i pojam nacionalne književne tradicije koja uključuje dotadašnje hrvatske regionalne književnosti (stariju) i suvremenu hrvatsku književnost (noviju), koja unutar novoga medija razvija ne samo nove teme i motive, stilove, postupke, nego i nove žanrove, profesije i institucije. U krugu oko Gajeve Danice pojavile su se i prve razlike u poimanju književnosti i njezine društvene uloge, pa je S. Vraz s D. Rakovcem i Lj. Vukotinovićem 1842. pokrenuo časopis *Kolo* čime je otpočeo proces autonomizacije književnosti kao specifične društvene prakse.

Iako je preporodom Zagreb bio instaliran kao nacionalno središte, jer je za to imao sve povoljne, u prvom redu prometno-gospodarske uvjete, pojava časopisa i izvan Zagreba samo mu je ojačavala takvu ulogu. Političko-administrativno rascjepkan prostor najednom se medijski počeo povezivati u jedinstven nacionalni kulturni prostor. Ticalo se to prvoga nacionalnog časopisa u Dalmaciji, zadarske *Zore dalmatinske* (1844-48) i prvoga slavonskog časopisa *Slavonac* (1863-65), a potom i *Bosanskog prijatelja*, prvoga hrvatskog časopisa u Bosni i Hercegovini (*Zagreb*, 1851), kao i prvih kalendara i časopisa među bunjevačkim i gradišćanskim Hrvatima (*Bunjevačko-šokački kalendar*, 1868. i *Bunjevačka i šokačka vila*, 1871-76) a onda i prvih hrvatskih novina u Istri *Naša sloga* (1870), kojima je i na ovim prostorima – makar i s vremenskim odmakom – stvorena preporodna hrvatska književnost. Dubrovnik, jedno od najsnažnijih središta starije hrvatske književnosti, istoimenim je časopisom *Dubrovnik* (1849-52), a potom i *Slovincem* (1878-84) i *Srđem* (1902-08) pokušavao ići ukorak s vremenom te zadržati svoje mjesto i u novim okolnostima.

U međuvremenu izlazi i nekoliko almanaha, među kojima Demeterova *Iskra* s najznačajnijim djelom nove nacionalne knji-

ževnosti, Mažuranićevim spjevom *Smrt Smail-age Čengića* (1846), dok tijekom Bachova apsolutizma s novim valom germanizacije sav teret književnoga života pada na leđa tada jedinoga časopisa, Bogovićeve *Nevena* (1852-57). U mnogo čemu pionirski, Neven je učinio prvi korak u kanonizaciji nacionalne kulture te imao ambiciju da preraste i u znanstveni časopis. No, prvenstvo je pripalo Kukuljevićevu *Arkivu za pověstnicu jugoslavensku* (1851-75), odnosno Jagićevu *Književniku* (1864-66), čija je zadaća bila da pripremi kadar za buduću akademiju. U isto je vrijeme I. Filipović pokrenuo prvi dječji časopis *Bosiljak* (1864-68), a Lukšićev karlovačko-bečki *Glasonoša* postao beletristički list u kojemu je mladi Šenoa najavio svoju književnu karijeru esejom *Naša književnost* (1865).

U pozicioniranju Matice ilirske i tek osnovane Akademije časopisi su igrali ključnu ulogu. Matica podupire i Deželićev *Dragoljub*, privremeno je spojena s Akademijom, zajednički pokreću *Vienac*, a preustrojena Matica hrvatska predaje ga Dioničkoj tiskari, koja – nakon nekoliko prvih urednika – angažira Augusta Šenou, da bi ga ovaj učinio središnjim časopisom hrvatske kulture. U međuvremenu Akademija pokreće vlastite časopise (*Rad*, 1867, *Starine i Stari pisci hrvatski*, 1869, *Ljetopis*, 1877. itd.), a nakon Šenoine smrti i desetak novih urednika Dionička je tiskara 1900. Matici vratila *Vienac*. U konkurenciji sa sve brojnijim modernim časopisima *Vienac* je ostao bez pretplatnika, pa je nakon 34 godine urednoga izlaženja obustavljen.

Paralelno s *Viencom*, kojim je, zahvaljujući u prvome redu Šenoi, bio izgrađen kanon mlade nacionalne književnosti i građanske kulture, na sceni se izmjenjivalo još tridesetak časopisa i novina, među njima i nekoliko pravaških koji su odigrali važnu ulogu u zaživljavanju našega realizma. Tako je u Harambašićevoj Hrvatskoj vili 1883. vođena književna polemika o realizmu i o romanu, koja je pridonijela i modernizaciji književne kritike. Iza većine nakladničkih Akademijinih i Matičinih projekata stajao je đakovački biskup J. J. Strossmayer – bilo izravno, bilo kroz rad Dio-

ničkoga društva s Dioničkom tiskarom kao izdavačem ne samo političkoga dnevnika *Obzora* (1860-35) i obiteljskoga magazina *Dom i svijet* (1888-1923), nego i *Vienca* koji je, između ostaloga, i zato – nakon njemačke *Lune* – bio najstabilniji i najtrajniji časopis 19. stoljeća.

Modernistički je pokret (1895-1903) na preporodnim stečevinama tražio modernizaciju cjelokupnoga nacionalnog života, oslobođanje od prošlosti i nacionalne patetike i tendencioznosti te uključivanje u europske trendove u kojim, kako to pokazuju iskustva nordijskih zemalja, i mali narodi imaju svoje mjesto. Skupina mladih koja se našla u Pragu pokrenula je Hrvatsku misao (1897) te pod utjecajem Masarykova realizma zagovarala angažman i povezanost književnosti i nacionalnoga života, bečka skupina pokrenula je *Mladost*, “smotru za modernu književnost i umjetnost” (1898), koja je pod utjecajem bečke secesije i artizma zagovarala umjetničku autonomiju i kritički odnos prema tradiciji, dok su se u Zagrebu mladi okupljali oko *Nove Nade* (1897-98) te zagovarali srednji put.

Mladi modernisti organizirali su se u novom društvu umjetnika iz kojega je niklo i Društvo hrvatskih književnika (1900), a svoje poimanje stila života i umjetnosti, posebice individualne i umjetničke slobode, izražavali su putem brojnih brošura, novina i časopisa, uglavnom kratkog daha. Nakon Hrvatskog salona 1898/99. s reprodukcijama slika s prve izložbe Društva hrvatskih umjetnika koje su dopunjavali kraći književni oblici, početkom 1900. pojavio se *Život* kao nastavak *Mladosti*, i to pod geslom ilirskog pjesnika Josipa Kundeka kao svojevrsnim programom koji citatno zatvara jedan ciklus nacionalnoga književnog života: *Ar se zdižu mladi, posluju marljivo / Ter podžižu v starih kaj bilo vgasljivo* (1832).

Gotovo istodobno s *Vincem* bila se ugasila i sarajevska *Nada* (1895-1903). Iako zamišljena kao nacionalno neutralan bosanski časopis, zahvaljujući Kranjčevićevoj uredničkoj ulozi, *Nada* je bila jedan od najznačajnijih hrvatskih modernističkih časopisa

sa Sarajevom kao još jednim centrom hrvatske književnosti, što je i bio stvarni razlog njezine obustave.

Nakon Vienca i Nade nakratko se Zadar našao u ulozi književnog središta i to kratkotrajnim Lovorom (1905), koji je urednik M. C. Nehajev nazvao "novim Viencem". Novi Vienac, međutim, doista je izlazio, i to kao književni prilog Radićeve Hrvatske misli 1904-05. čime je zapravo bila otpočela borba za Vienčevu slavu i trajat će sve do naših dana.

Iako će časopisnu scenu popunjavati izdanja poput omladinskoga Pobratima (1891-1916), Folnegovićeve Prosvjete (1893-1913) i Glasnika Matice dalmatinske (1902-04), mlado DHK smatralo je svojom dužnošću da reagira na oskudicu književnog glasila te je umjesto obnove Vienca 1906. pokrenulo Savremenik. Nakon Gj. Šurmina i B. Drechslera (Vodnika) od 1907. do 1919. uređivao ga je pripadnik mladih B. Livadić, dok je umjetnički dio uređivao A. Schneider pretvorivši ga u raskošnu književnu reviju i promotora likovne umjetnosti.

Nakon što su M. Marjanović i A. G. Matoš u Savremeniku 1911. polemički rezimirali našu modernu (*Artizam i realizam*, 1911), Marjanović je pokrenuo 1914. Književne novosti u kojima se prvi put pojavio M. Krleža. U isto vrijeme u katoličkoj se Luči (1905-42), koja se nametnula kao središnji časopis katoličkog pokreta, javio i A. B. Šimić. Paralelno s Novostima, a na tragu Vala (1911), izlazi i drugi Čerinin časopis Vihor (1914) kao eksponent nove politike "srpsko-hrvatskoga nacijonalizma".

A onda se na samome prijelazu 1913-14. pojavio autorski "list za kulturu i umjetnost" T. Strozija Krik, koji je najavio rat i "provalu futurista u Hrvatsku". U novoj društvenoj paradigmi u kojoj je sve podređeno negiranju staroga i borbi za novo, časopisi pred još uvijek nejakim, ali sve eksponiranijim medijima filma i radija postaju poprišta novih estetika, poetika i politika, a njihovi protagonisti sada su odreda pojedinci ili skupine istomišljenika najčešće izvan institucija.

Paralelno s nacionalnom periodikom razvijala se i njezina teorija. Jedna od prvih definicija, Vrazova, o časopisima kao *književnim hambarima*, kao da najbolje izražava karakter i ulogu časopisa tijekom 19. stoljeća. Nije daleko ni ona Franje Račkoga o novinama i časopisima kao *svagdanjem hljebu prosvjetljenih narodov*. Prosvjetiteljski karakter časopisa ovoga razdoblja odaju i njihovi najčešći podnaslovi “za pouku i zabavu”. U pozadini tih definicija stoji bogata praksa obilata nazivljem u kojemu se najčešće sinonimski povezuje više pojmova (*list, novine, časopis, magazin, žurnal, glasilo, organ, kalendar, almanah, album, ljetopis, anali, godišnjak, bilten, arhiv, zbornik, smotra, građa, radovi, biblioteka, zbirka, prilog* ili pak *kolo, zora, vila, vijenac, zabavnik, glas* i sl.). Prva teorija ovoga tiskanog medija nije nimalo samonikla, kao što uostalom nije – kako smo vidjeli – ni njezina povijest. Tako u jednome od prvih Daničinih članaka iz 1835. s pregledom “slavo-poljskih časopisa” piše ovo:

Ako je obilnost časopisov (Zeitschriften), navlastito dobrih stanovito znamenje cvatućega slovstva, tak se zaisto viděti može, da slovstvo Poljsko, i u toj njemu drugač ne jako priatnoj dobi, neopada, nego dapače, da se barem na dostignutom jednoč verhu uzderžati tersi. U obćinskom vendar vrědno jest zapametiti, da kakogod svagdě drugdi tako i u toj stvari moda ili vladajući obićaj mnogo učiniti može; čim biva, da sadašnje vrěme broj časopisov i drugih letećih spisov u čěloj Europi svaki dan raste, akoprem se međjutim druga važna, i u strogom (oštrom) smislu prava znanstvena, samo na tihom dozreljavajuća děla nikakvim načinom u toj měri i u tom broju nepomnožavaju.

Procvat književnosti izravno se dovodi u vezu s brojnošću časopisa, koje anonimni autor naziva *letećim spisima* aludirajući na njihovo razdoblje kada su se širili u vidu letaka (njem. *Flugblatt*). U toj su se formi, uostalom, u ilirizmu širili mnogi kraći spisi, naročito prigodne pjesme, npr. I. Mažuranića, P. Štoosa, S. Vraza, a svakako najpoznatija bila je Gajeva budnica *Još Hrvatska ni propala*. Poljski primjer ukazuje na to kako se jedna

književnost trudi iskoristiti tiskani medij koji je već pomodna europska pojava, iako ta moda još ne pogađa i ozbiljna djela, čime se upućuje na kompleksnost sadržaja i stvarni potencijal novog medija.

Zanimljiva je i tipologija tiskovina koja se sugerira, a koja govori da je implicitni čitatelj već odgojen, i to – kako je u raznim povodima isticano – na njemačkoj literaturi. Ista je podjela zastupljena i u periodici koja je izlazila u Francuskoj, za tamošnju poljsku emigraciju, kao i za češke časopise u sljedećem Daničinu broju. U svim slučajevima časopis funkcionira kao pojam rodnoga karaktera iz kojega se onda izvode ostali pojmovi poput *novina*, *dnevnika*, *magazina*, *biblioteke*, *muzeja* ili *zbirke* te slikovitih mu izvedenica kao *vijenac*, *prijatelj* i sl. Na svoj način to potvrđuje priložen Daničin rječnik manje poznatih ilirskih riječi među kojima je prvi put zastupljen pojam *časopisa* (lat. *ephemeris*, njem. *Zeitschrift*).

Prvu obrazloženu definiciju časopisa i novina i njihove načelne podjele na opće i posebne dao je Vraz 1842. u povodu svoga Kola:

Literarni listi književni su glasonoše, bili oni tjednici ili dnevnic, a časopisi gospodari su knjiženstva, bili oni časopisi u obće kao np.: encyklopedički, ili časopisi pojedinih granah znanja kao što su np: časopisi za pravoznanstvo, časopisi za lečiteljstvo, za mudroznanje ili bogoslovje, za dogodovštinu ili jezikoslovje itd.

Svrha je književnih listova, prema Vrazovu mišljenju, donositi “glasove i vijesti” o književnim stvarima, a svrha časopisa “zabavljati se sa stvarima i tręznim sudom vārhu ovih stvari”, tj. dok listovi otvaraju i priređuju hambare, časopisi nanašaju u te hambare žita, hljeba. Takav je literarni list za Vraza bila i Gajeva Danica, dakle, dobrim dijelom ona ispunjava svoju svrhu “vjernog glasonoše” književnih i drugih domorodnih pojava u Ilira i ostalih Slavena, ali tko više zahtijeva, toga u Danici neće naći. Danica zato ne može slijediti i “namęstništvo časopisa”, nema mjesta za

dulje priloge, pa zato pokreće Kolo, koje se “po licu i sàrcu medju časopise brojiti ima”. Za svaku književnost potrebni su “i novine i časopisi”, 1835. stekli smo političke i književne novine, i to je bilo dovoljno “za pàrvu dèčinsku dobu”, no, vrijeme se “već oko god. 1840.” promijenilo, pa se tražio časopis, a u tome su naročito ustrajni bili upravo pisci.

Već na samome startu bila su postavljena sva ključna pitanja književne periodike, odnosno naznačeni okviri njezine poetike, klasifikacije i uloge. S rastom produkcije rasli su i njezini oblici izravno sve ovisniji o ukusu i interesima publike, koja se krajem 19. st. raslojava gotovo onako kako se raslojava i njezino štivo. Tome je na ruku išlo više faktora, a jedan od njih svakako je i dokidanje državne cenzure 1848. koju je krajem 18. st. bila uvela Marija Terezija. Na udaru cenzure 1843. bilo se našlo i ilirsko ime, pa cenzor briše iz novina riječi *ljubav domovine, sloga, mladež, sloboda* i sl. – čak i tri točke u tekstu kao nešto vrlo opasno, te uskličnike i upitnike! Zabranjeno je bilo npr. pjevanje pjesme *Ustanite braćo mila – jedna majka nas rodila* kao i jedna litografirana karikatura bana Hallera.

Cenzure nisu bile pošteđene mnoge pjesme i članci, političke brošure i naročito novine poput *Pozora* (1860) ili *Novog Pozora, Branika* i *Zatočnika*, kako su se zvale *Obzorove* prethodnice. Paradoksalno je da će u Francuskoj – u kojoj je 1789. donesena *Deklaracija o pravima čovjeka* i koja je izvršila golem utjecaj na moderni svijet – cenzura biti ukinuta tek 1881., pa su kao amoralne i društveno opasne bile zabranjivane mnoge knjige, među njima i Flaubertova *Madame Bovary* i Baudelaireovi *Les Fleurs du mal* te Stendhalovi i romani mnogih drugih autora.

Tehnološki razvoj tiskarstva bio je, međutim, mnogo važniji faktor od ukidanja cenzure ili zakonske zaštite autorskih prava, koja je čak međunarodno bila uređena u Bernu 1886. Pojava tiskarskog stroja na paru višestruko je povećala naklade, a u isto vrijeme umjesto dotadašnjega skupog papira od lana ili pamuka, od druge polovice 18. st. počela je proizvodnja jeftinijeg papira

od drvenih vlakana. Važnu ulogu imao je i postupak izrade ilustracija. Nespretni i skupe bakroreze i drvoreze zamijenila je u 19. st. litografija, tj. plošni, ravni tisak. Pravu revoluciju u tiskarskoj industriji odigrat će pojava fotografije, koja će početkom 20. st. prevladati među tehnikama za ukrašavanje knjiga i časopisa, a s njom usporedo počinje i uvođenje električnih strojeva. Na prijelazu stoljeća snažan je utjecaj na ilustracije tiskovina imao tzv. *Stil 1900.*, odnosno Jugendstil, koji je ime dobio po njemačkome umjetničkom časopisu *Die Jugend* (1896). U austrougarskim krajevima, dakle i u Hrvatskoj, poznatiji je bio pod imenom secesije, a odlikovao se posebnim tipom ornamentalnosti u kojoj su se povezivali umjetnost i obrt.

Do Prvoga svjetskog rata broj primjeraka novina u odnosu na broj stanovnika u europskim zemljama raste vrtoglavo brzom, ustostroučio se, pa se nimalo slučajno upravo to razdoblje naziva zlatnim dobom novinstva. S blagodatima rastuće industrije išle su, međutim, i različito ocjenjivane popratne pojave, koje su najizravnije pogađale i samu književnost. Žurnalizacija postaje moderni Janus s dvama licima, pa pisci sve oštrije reagiraju na površnost i senzacionalizam koji dolaze iz novinstva kao najozbiljnije prijetnje dotadašnjoj ideji književnosti i društva. Tako je za fra Petra Bakulu namjera novinara “zamućivati, a ne bistrirati, zbunit a ne miriti”, a za Matoša žurnalizam – uz manjak idealizma i višak politike – treći uzrok moderne književne krize; kao sve veći konkurent knjizi “novine sve više proždiru literarnu produkciju” čime duh vremena postaje sve manje literaran, pa “uspijevaju literarni fabrikanti i reklamci”.

Ako je novija hrvatska književnost najvećim dijelom posljedica novoga medija u kojemu je i odnjegovana, s prijelazom u 20. st. njezini časopisi postaju poligonima za vlastito preispitivanje, pa čak i negiranje. Vrazovi “hambari” sada postaju “motorima književnosti” (S. Šimić), preporodna matrica je dotrajala, a s njome onaj kolektivistički duh koji je 19. vijek i činio “vijekom narodnosti”.

I pokraj trijumfa i interesa koji je početkom 20. st. vladao u npr. njemačkoj znanosti (*Zeitungswissenschaft, Zeitschrift-wissenschaft*), u Hrvatskoj će se to zanimanje ozbiljnije pojaviti tek u njegovoj drugoj polovici, a fundamentalna će se istraživanja provesti kada ovaj medij već bude u defanzivi pred novim elektroničkim medijima.

VIENAC

ZABAVI I POUCL.

Broj I.

U ZAGREBU DNE 23. SIEČNJA 1869.

God. I.

Itari ruske subote. — Godišnja cijena 6 for.; poštom i dostavlja u kuću 7 for. — Rakopisi se uzvraćaju.

Zabava: Pjesma uz vienc — Šušljak — Jure — Bura — Pavil. — Puka: O pjesm — Nale kasalica — Spregovac „V.“ — Engler — Sona: Živih, zapredajućih naša kazivanja. — Polakta. — Poziv na proslavu.

Pjesma uz vienc.

Sjećao ju I. T.

Ajte, cvieće da beremo,
Dok nam krasni cviet se mili:
Ajte, vienc da vijemo,
Dok se nismo zemlji svili!

Al po izbor dajte cvieća,
Vriedna oči zamamiti,
Da nam bude dika veća
Vienc sestram pouditi!

Dajte smilja ponajviše
I bosilja iniriznoga,
Da iz vienc duša diše
Običaja narodnoga.

Dajte ruže napupile,
Jer na ruže nalikuju
Nalog rođa čerke mile,
Ruže ljubav naslućuju.

I ljubicе dajte sinje,
Skromne, čedne ponizice,
Slike čudi golubinjе
A i naše tješilice!

I tratora i đurdjice
Vratitelje, dragomilja,
Miloduha, nizalice,
Perunike i kovilja.

I božura i nevena,
I naliepa i netika
Krasna cvata i imena,
Nek je slika i prilika!

I čajevke dubovite
Dajte braćo pjesmopodna,
Da plemkinje plemonite
Što u viencu našju srodna.

A uz cvietak dragocieni
Jagodicu vrzate zrelu,
Veselo se da crljeni
I slast našja omiljelu!

I po koju vlat plenicе
Uvijte mi pored cvietu,
Da u viencu golubice
Našja zrnce mudra svjeta.

A trobojnom i trostrukom
Vrpoom vienc zapletimo,
Te ga liepom prepoukom
U rod mili naputimo.

Vij se viencie ugodice
Oko mladog naraštaja,
Oko sreća ljepotice,
Da ju cvieće s rodom spaja!

Vij se viencie oko živih
I pokojnih ljubimaca,
Da nam ponos pobudiljivi
Spojisi s dikom praotaca!

Kô što tvomu kolobaru
Kraja nitko nesmislio:
Tako našem složnu maru
Viek se nikad nedovio!